

Cím: V. ker. Erzsébet tér 5.

HRSZ: 24459

Tervező: Rainer Károly

Építészeti stílus: szecessziós

Építtető: Hazai Bank Részvénytársaság

Építő: Mann József és fia építőmesterek

Jelenlegi funkció: lakóház

Az épület eredeti, 1912-es tervei megtalálhatóak Budapest Főváros Levéltárában. Egykor a Hazai Bank Részvénytársaság bérházaként funkcionált. Már a 19. század második felétől megjelentek a különböző pénzüzetek bérház-építtetőként, főként nagy, reprezentatív banki székházakat építtetésével, de nem voltak ritkák a vegyes funkciójú, tehát lakásokat is tartalmazó létesítmények.¹

Az épületet – és a Hazai bank egykori székházát (a Brit Nagykövetség mai épületét) is - Rainer Károly műépítész tervezte. Az 1800-as évek végén a főként ipari és vasúti beruházásokhoz és a növekvő prosperitáshoz szükséges tőkét magyar bankok igyekeztek biztosítani, ennek eredményeképp jött létre 1892-ben a Hazai Bank, mely önálló leányvállalatként ipari és kereskedelmi hitelek folyósításával foglalkozott. A századfordulót követően – a korabeli viszonyok közt – már közepes nagyságúnak számító bank kiterjesztette tevékenységi körét magánügyletekre is, több fiókot is nyitott.²

Jelenlegi funkcióját tekintve az Erzsébet tér 5. szám alatt található ötemeletes, belsőudvaros, szecessziós épület lakóház üzletekkel. A tér helyén hajdan temető volt, majd a 18. század második felében a növekvő kereskedelmi forgalom arra sarkallta a Helytartótanács tagjait, hogy új vásártérrel jelöljenek ki, illetve az akkori uralkodó, II. József az új vásártér körül városrész alapítására adott engedélyt. Az Erzsébet térre kerültek az iparosok, a kisparcellázott telkeket csak kereskedők és iparosok vásárolhatták meg. Maga a vásárlás beépítési kötelezettséggel, adóelengedési kedvezménnyel és a polgárok közé való felvétellel járt. Kizárólag emeletes házak építésére adtak engedélyt. Mindez lényegében Lipótváros megalakulásához vezetett (a városrész 1790-ben, II. Lipót koronázásakor kapta a Lipótváros nevet). Kiépülését követően a tér számos névváltoztatáson esett át. 1803-ban Vásár térként volt ismeretes, majd nyolc évvel később megkapta az Újvásártér nevet, megkülönböztetve ezzel a Belvárosban a régi városháza előtti tértől, amely ekkor a Régi Vásártér nevet viselte. Évente négy nagyobb vásárt rendeztek: József napi (március 19.), Medárd napi (június 8.), János napi (augusztus 29.) és Lipót napi (november 15.) vásárok. A szabályos derékszögű, teljes négyzet alakú tér vásártérként szolgált egészen 1853-ig. A Német Színház 1847. február 2-ai leégését követően – és annak pótlására - a téren ideiglenes színházat építettek, így 1850-ben Színház térre keresztelték. Az Erzsébet tér nevet 1858-ban kapta, majd 1946-tól Sztálin tér, 1953-tól Engels tér. Végül 1990-ben ismét megkapta a nevet, melyet ma is visel.³

A két mezzaninnal és három emelettel épült bérház eredeti tervei megtalálhatóak Budapest Főváros Levéltárának Tervtár részlegében. E tervek tanúsága szerint a fölszinten az Erzsébet tér felől U alakban üzlethelyiségek, irodák és műhelyek kaptak helyet, míg a hátsó szekcióban a házmesterlakást találjuk, konyhával és fürdőszobával. A bérház felépülése előtt, 1908-tól itt működött a Salamon

¹ Körner Zsuzsa: Városias beépítési formák, bérház- és lakástípusok. Terc, Budapest, 2010. 36. o.

² Harmincad utca 6.: budapesti történet a huszadik századból. Nagy-Britannia és Észak-Írország Nagykövetsége, Budapest, 1999. Online elérhető itt: <http://ukinhungary.fco.gov.uk/hu/about-us/our-embassy-in-budapest/embassy-history>

³ Adalékok a Lipótváros történetéhez, 1. kötet. Budapesti Városszépítő Egyesület, Budapest, 1988. 370-371. o., ill. Déry Attila: Belváros - Lipótváros: V. kerület. Terc, Budapest, 2005. 79-84. o.

Jakab és Társa szénnagykereskedés, majd 1928-tól Blum Ignác posztóáruháza. Fő- és melléklépcső, illetve lift segítette a közlekedést. A fölszínen, közvetlenül a lépcső mellett külön portásfülkét alakítottak ki.

Az első mezzaninon két üzlethelyiséget és raktárakat alakítottak ki. Az első emeleten – igazodva a földszinti beosztáshoz – elől, a tér felől U alakban alakították ki a szobákat, mögöttük cselédszobák, konyhák, kamrák és az inasszoba. A második félemeleten irodákat képeztek ki, a számféjtési, ellenőrzési és könyvelői osztályok számára, külön osztályfőnöki irodával. A második és harmadik emelet alaprajza megegyezett az első emeletével. A ház padlásterébe került egy műterem, házmesterszoba, cselédfürdő, kamra, illetve a mosásra kiépített helyiségek, így a vasalószoba, a mosókonyha és a mángorló.⁴

Az Adalékanyagok a Lipótváros történetéhez című kötetből megtudjuk, hogy emeletenként 1-2 család lakott a nagyméretű, 4-5 szobás lakásokban. Lakásonként légfűtéses kazánok működtek, ezeket később konvektorok váltották fel. Többszöri átalakításokat követően, a nyolcvanas évek végén közel 25 család lakott itt. Az épületben található korlátok, rácsok és burkolatok jelentős része eredeti.⁵

---

⁴ Budapest Főváros Levéltára Tervtár

⁵ Adalékok a Lipótváros történetéhez, 1. kötet 1988:371